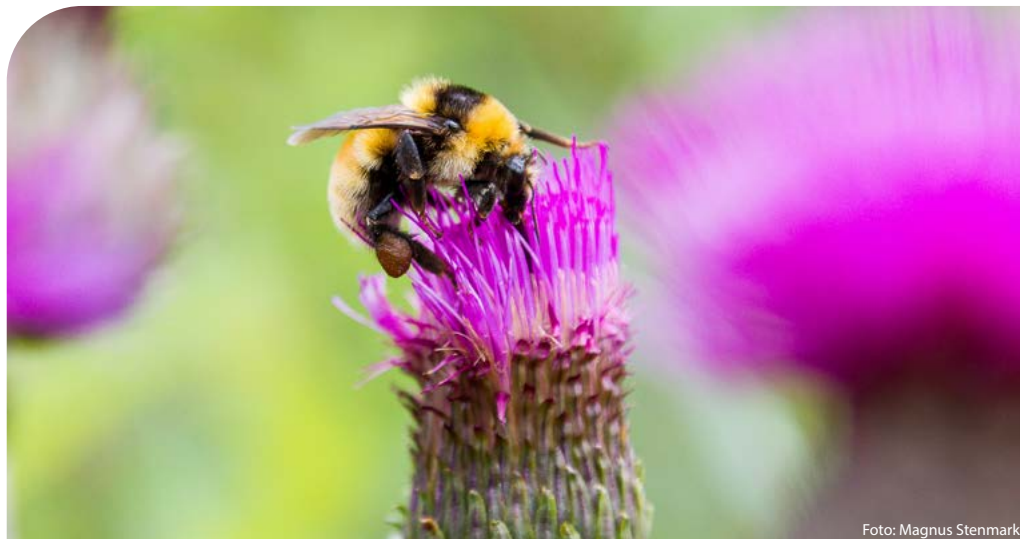

BLOMMANDE BRUKNINGSVÄGAR

Klöverhumlan trivs
i artrika vägranter.

Foto: Magnus Stenmark

Gamla vägar ger nya möjligheter

I odlingslandskapet finns det många artrika biotoper och en som kanske är oväntat värdefull är brukningsvägar. En brukningsväg är en väg, utan asfalt eller oljegrus, på eller längs med jordbruksmark. Via transporter sprids frön och brukningsvägarna har därför en viktig spridningsroll för framförallt växter. Idag drivs jordbruket intensivt i många områden och som följd av det finns färre artrika miljöer. Brukningsvägarna ger ofta utrymme för en blomrik miljö och har slänter, sandfläckar och andra strukturer som insekter använder som boplatser. Därför har brukningsvägar fått en nyckelroll för biologisk mångfald i dagens slättlandskap. Eftersom brukningsvägar är värdefulla är det viktigt att värna om dessa. En brukningsväg får inte skadas, ändras eller tas bort om natur- eller kulturvärden kan skadas av åtgärden (SJVFS 2020:2).

Årlig slåtter och röjning ger fler arter

Slå och röj gärna längs brukningsvägar varje år. Om möjlighet finns är det bra att ta bort de avslagna växtdelarna. Detta för att marken inte ska bli alltför näringsrik. När marken blir näringsrik tar några få konkurrenskraftiga arter över och mångfalden av arter minskar. Det avslagna materialet skymmer också ljuset för växterna. Om det finns möjlighet kan du låta djur beta av vegetationen i vägganten. Spara gärna några träd som blommor och ger bär. Dessa ger mat och boplatser för insekter och andra djur.

En sen slåtter för dina blommors skull

På vägranter kan det växa arter som är typiska för ängs- och betesmarker och som mår bra av att marken hävdas. För att gynna blomning och biologisk mångfald är det bra att slå vägganten senare på sommaren när blommorna hunnit bilda frön. Skiftet mellan juli–augusti är en lämplig tidpunkt. På detta vis ökar chanserna att vägganterna blommor också kommande år. Om du slår vägganten för tidigt finns det risk att växterna inte hinner fröa av sig och inte kan sprida sig.

Om det växer blomsterlupiner i vägganten – en konkurrenskraftig art som begränsar den biologiska mångfalden – behöver du slå av just denna art upprepade gånger tidigt på sommaren och alltid innan de hunnit blomma klart. Snäva kurvor eller vägganslutningar kan också vara bra att slå innan vegetationen skymmer sikten på vägen.

Blomsterlupin är en problemart som tränger undan inhemska örter i vägkanter.

Foto: Magnus Stenmark

Blommande växter för ett myllrande liv

Förutom att rama in vägen med vackra färger är floran längs vägkanterna väsentlig för många insekter och andra djur. Jordbruket har intensifierats och vallen skördas numera oftast innan den blommat. Därför har blommande brukningsvägar i slättlandskapet blivit särskilt viktiga för insekter och andra djur. Förutom att växterna bidrar med pollen och nektar utgör de även hem och skydd för insekter och andra djur.

Pollinerande insekter som humlor och solitärbin är beroende av att det finns pollen och nektar mellan april och september. Det är därför bra med olika växter som har olika blomningstider så att pollinerarna alltid har tillgång till mat. Insekter föredrar dessutom olika typer av växter, en del är petiga och vill endast ha en speciell sort. Andra är mindre kräsna och kan använda de flesta växterna. För vissa insekter kan det vara svårt att ta sig långväga i jakt på näring och tillgång på nektar och pollen nära boet kan vara avgörande.

God tillgång på insekter gynnar också fåglar och andra större djur, både de som äter insekter och de som äter bär eftersom pollinerarna ökar växternas spridning. Vägkantens flora kan därför ha stor inverkan på hur den biologiska mångfalden utformar sig. Speciellt i ett intensivt brukat slättlandskap där brukningsvägarna kan vara den enda platsen för floran att kunna variera.

Inte bara bra för insekterna- utan även för oss!

Med blommande brukningsvägar skapar vi livsmiljöer för en mängd insekter. Dessa kan i sin tur ge oss både förbättrad pollinering av grödor och viss skadedjurshantering. Pollinerande insekter som humlor och solitärbin ger bättre pollinering och rovinsekter som parasitsteklar och jordlöpare äter skadeinsekter. För att insekterna ska trivas är just tillgången av pollen och nektar avgörande. Blommande brukningsvägar ger både mera mångfald och ett mer varierat odlingslandskap.

De vägkanter som har sand och jordblottor kan förstärka nyttan genom att ge utmärkta boplatser för pollinerande insekter. Växterna kopplar även ihop olika delar i landskapet vilket bidrar till den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Biologisk mångfald fungerar som en buffert vid mindre störningar i miljön. Det innebär att om någon art inte kan utföra sin uppgift kan någon annan göra den istället. Tjänsterna som naturen erbjuder kommer att finnas kvar även om en mindre förändring sker.

Blomsterlupin - vacker men oönskad

Även om blomsterlupinen är vacker är den ett problem vid landets vägar. Den konkurrerar ut andra växter och förekommer ofta i stora antal. Du kan hjälpa till och bekämpa blomsterlupinen. Den kan motas på flera sätt. Om det är få plantor kan de ryckas upp, medan om det är stora mängder kan du slå av vägkanten redan i juni på områden där blomsterlupinen växer. En tidig åtgärd är nödvändig eftersom de annars hinner sätta frö och sprida sig. Ytterligare minst en slåtter senare på sommaren är bra och kan ske i samband med övrig slåtter. Tänk på att lupinen sprids lätt via vägkanter och när jordmassor flyttas. Är brukningsvägarna hårt drabbade av blomsterlupiner kan du kontakta länsstyrelsen. De kan ge råd om hur bekämpningen bäst ska ske.

Foto: Magnus Stenmark

Väddklint trivs ofta längs brukningsvägar. Du kan gynna den genom att slå av vegetationen i vägkanten sent under säsongen.

Text: Magnus Stenmark, Calluna
Faktaundersökning: Johan Rydlov,
Trafikverket och Erik Öckinger, SLU